

ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ

УДК 351.713:336.1

Л.Д. Оліфіренко, д-р наук з держ. упр.

Чернігівський національний технологічний університет, м. Чернігів, Україна

І.В. Давискиба, магістр

Головне управління ДФС України у Чернігівській області, м. Чернігів, Україна

ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА ЩОДО ПРОГНОЗУВАННЯ ОБСЯГІВ ПОДАТКОВИХ НАДХОДЖЕНЬ: РЕГІОНАЛЬНО-ПРИКЛАДНІ АСПЕКТИ**Л. Д. Олифиренко**, д-р наук по гос. упр.

Черниговский национальный технологический университет, г. Чернигов, Украина

И.В. Давыскиба, магистр

Главное управление ГФС Украины в Черниговской области, г. Чернигов, Украина

ГОСУДАРСТВЕННАЯ ПОЛИТИКА ОТОНОСИТЕЛЬНО ПРОГНОЗИРОВАНИЯ ОБЪЕМОВ НАЛОГОВЫХ ПОСТУПЛЕНИЙ: РЕГИОНАЛЬНО-ПРИКЛАДНЫЕ АСПЕКТЫ**Liliia Olifirenko**, Doctor of Public Administration

Chernihiv National University of Technology, Chernihiv, Ukraine

Iryna Davyskyba, master

State Fiscal Service of Ukraine in Chernihiv Region, Chernihiv, Ukraine

STATE FORECASTING POLICY IN TAX REVENUES: REGIONAL-APPLIED ASPECTS

Розкрито теоретико-прикладні та регіональні аспекти прогнозно-аналітичної роботи фіскальних органів України та здійснено розрахунок, аналіз динаміки та структури прогнозних обсягів збору фіскальних платежів до Державного бюджету України по ГУ ДФС України у Чернігівській області. Вироблені рекомендації щодо удосконалення податкового законодавства України, покращення інституціонального підприємницького середовища, впровадження заходів з профілактики та усунення причин податкових девіацій.

Ключові слова: доходи державного бюджету, податкові надходження, податкове адміністрування, прогнозно-аналітична робота фіскальних органів, прогнозування надходження податків.

Раскрыты теоретико-прикладные и региональные аспекты прогнозно-аналитической работы фискальных органов Украины и произведен расчет, анализ динамики и структуры прогнозных объемов сбора фискальных платежей в Государственный бюджет Украины по ГУ ГФС Украины в Черниговской области. Выработаны рекомендации в вопросах совершенствования налогового законодательства Украины, улучшения институционального предпринимательской среды, внедрения мероприятий по профилактике и устранению причин налоговых девиаций.

Ключевые слова: доходы государственного бюджета, налоговые поступления, налоговое администрирование, прогнозно-аналитическая работа фискальных органов, прогнозирование поступления налогов.

Theoretical applied and regional aspects of forecasting and analytic work of fiscal agencies of Ukraine are disclosed in the article; calculation, analysis of the dynamics and the structure of the projected collection of fiscal payments to the State Budget of Ukraine in accordance with SFSU in Chernihiv region were conducted. The recommendations to improve in particular in the improvement of tax legislation of Ukraine and institutional business environment improvement, in the implementation of measures for prevention and elimination of the causes of tax deviations.

Key words: government revenues, tax revenues, tax administration, forecasting and analytic work of fiscal agencies, forecasting of tax revenues.

Постановка проблеми. Бюджетна та податкова системи держави є її економічною основою, головними засобами реалізації всіх державних функцій та повноважень, забезпечуючи їх фінансування. За структурою доходів бюджетів різних рівнів податки складають їх основну частину, створюючи джерела державних видатків та інших бюджетних витрат. Держава має планувати власні витрати виходячи з розміру доходів до бюджету, тобто залежно від обсягу надходжень [1–7]. Однак, якщо під час складання бюджету виявляється дефіцит витрат, практика свідчить, що уряди країн змушені впроваджувати нові податки, збори, рентні платежі, мито тощо, передбачаючи можливі негативні соціально-економічні прояви у підприємницькій сфері та соціально незахищених верств населення. Недооцінювання прогнозу податків у системі адміністрування державних фінансів та бюджетних надходжень сприяє виникненню дисбалансів податкової політики щодо управління бюджетними потоками.

ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ

Отже, соціально-економічний рівень розвитку країни безпосередньо залежить від наповнення дохідної частини бюджету, адекватності податкового адміністрування та науково обґрунтованих прогнозів, на основі яких формуватимуться інституціональні механізми бюджетного, податкового та фінансового процесів щодо розподілу і використання ВВП. Саме через питання наповнення бюджету особливого змісту набуває прогнозування надходжень до Державного бюджету України та їх достатність для реалізації всіх запрограмованих державних видатків. Таким чином, завдання удосконалення прогнозування доходів бюджетів усіх рівнів є актуальними.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемам формування та управління доходами бюджетів досліджувались багатьма провідними вченими у галузі державних фінансів та економіко-статистичного моделювання, серед яких О. Близнюк, А. Буряченко, А. Дегтяр, В. Дорофійенко, Ю. Іванов, Я. Карамішев, Т. Кошук, В. Крапивка, Н. Красноступ, А. Крисоватий, І. Луніна, І. Майбуров, К. Павлюк, Ю. Сибірянська, А. Славкова, Т. Томнюк, В. Федосов, Є. Четиркін, С. Юрій [8–15]. Визначаючи значення та економічний зміст формування доходів бюджетів, ці вчені звертали увагу на недосконалість методів їх прогнозування. Проте нестабільність розвитку національної економічної системи та перманентні економіко-фінансові кризи вимагають аналізу та наукового супроводу щодо передбачення наслідків державно-управлінських рішень у фінансовому механізмі держави, які приймаються в умовах адмінреформування у контексті ефективного управління доходами Держбюджету.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Перш ніж визначати прогнози та плани податкових надходжень, необхідно обґрунтувати доцільність вибору методу прогнозування через те, що ті ж самі методи можуть продемонструвати різні прогнози залежно від вихідних умов. Специфіка макрофінансового передбачення полягає в аналізі попередніх даних та тенденцій, які спостерігались у попередніх періодах, через що не можливе застосування будь-якого методу прогнозування, серед яких тільки статистичних налічується більше ста. Обґрунтування вибору методу прогнозування, адекватність отриманих результатів та їх економічну інтерпретацію слід пов'язувати з адекватністю управлінських рішень, що приймаються на їх основі.

Через те, що вибору методу прогнозування доходів бюджетів не приділяють належної уваги, – отримують прогнози з недостатньою вірогідністю їх набуття та завищеними показниками податкових надходжень, що пояснюються недосконалістю методу, який прийнятий за основу в Україні. Завищені планові податкові надходження можуть бути не виконані, а якщо виконуються, то це виконання радше пов'язано з «тіньовою» економікою та інституціональними «розривами» («провалами») через переплату легально працюючих податкоплатників, донарахувань за результатами перевірок; інфляційних кореляцій, які призначені забезпечити номінальні значення планових показників, чим з точністю прогнозів.

Слід підкреслити, що до завдань органів податкового та бюджетного адміністрування, державних службовців з адміністрування податків і зборів не входить розроблення новітніх методів прогнозування, які розробляються науковими установами та затверджуються у відповідному порядку [6; 7], а здійснюється формальне виконання прийнятого до використання та вирішеного за затвердженою методикою [16; 17].

Метою статті є дослідження та аналіз результатів прогнозно-аналітичної роботи Державної фіскальної служби України та пошук шляхів її удосконалення.

Виклад основного матеріалу. Прогнозне оцінювання залежить від кількісного аналізу та методів його проведення. Через брак статистичних даних та їхнього обрахування, методи прогнозного оцінювання, що використовуються податковими органами в Україні, навіть за умови їх точності, не можуть вважатися надійними та такими, що спроможні нада-

ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ

вати обґрунтовані результати. Основним серед таких методів є метод екстраполяції, який не враховує тенденцій науково-технічного прогресу, зміни у структурі доходів, податків, їхніх платників, «тіньового» сектору, вплив нововведень у бюджетно-податковій сфері, а також інших чинників, які взаємообумовлюють прогнольні результати. Метод екстраполяції можна застосовувати лише за умови сталого економічного зростання, комбінуючи його, наприклад, з багатофакторною трендовою моделлю [13, с. 46–48].

З метою вирішення проблем підвищення точності прогнозування використовуються різноманітні економіко-математичні та статистичні методи і моделі. За умови еволюційного підходу щодо прогнозування національної економіки зі стало зростаючими позитивними показниками використовуються трендові моделі [8; 9; 11]. Експертні методи застосовуються тільки за необхідністю щодо узгодженості часткових розрахунків та узагальнення результатів прогнозування. Однак ризиком експертного оцінювання є висока вірогідність зумовленого ставлення експертів та їхня зацікавленість у розрахунках «на замовлення». В умовах соціально-економічних, фінансових криз, стагнації економіки чи надзвичайних станів прогнозування рекомендується проводити за допомогою нормативного методу, на основі якого планується близько 3/4 дохідних статей бюджету. Для прогнозування податків застосовується метод експоненціального згладжування завдяки високій точності, що цей метод виявляє [8, с. 89–99]. Однак такий прогноз дозволяє провести прогнозування лише на один етап уперед.

Аналіз моделей прогнозування податків до бюджету, які застосовуються в Україні, переконує у поширеному використанні статистичних методів щодо побудови багатофакторних регресійних моделей (лінійних чи нелінійних), які дозволяють оцінювати статистичний зв'язок між найважливішими показниками. Застосування таких методів надає переваги через можливість отримувати достовірні прогнольні показники. Отже, слід ґрунтовно підходити до вибору методу отримання прогнозів, через ризик неадекватності результатів, які можуть буди продемонстровані тим самим методом з різними результатами залежно від ситуації. Тому з метою максимізації достовірності необхідно обирати наукові підходи щодо оптимізації побудови майбутніх показників з надходжень податків до бюджету.

На передпрогнозному етапі необхідно на основі експертного оцінювання вибору методу прогнозування бюджетних надходжень виявити та проаналізувати інституціональні змінні, що можуть чинити вплив на прогноз показників, а також істотність їхніх значень. Для цього рекомендуються відомі економіко-математичних алгоритми, зокрема – кореляційно-регресійний. Також важливо враховувати специфіку платників, механізми сплати, стабільність розвитку джерела оподаткування та регіональних особливостей, точність визначення бази оподаткування тощо.

Аналіз прогнозних надходжень до бюджету є однією зі складових діяльності Державної фіскальної служби (ДФС) України. Так, Податковим кодексом України (ПКУ) (ст. 19¹.1.26) на фіскальні органи покладено функції: прогнозування, аналізу надходжень податків, інших платежів, джерел податкових надходжень; вивчення впливу макроекономічних показників і податкового законодавства на надходження податків, інших платежів; розроблення пропозицій щодо збільшення доходів та зменшення втрат бюджету [2; 3; 5].

Завданням ДФС України є забезпечення надходжень податків та інших платежів до бюджетів усіх рівнів через повне залучення до сплати фіскальних розрахунків податкового потенціалу податкоплатників певного регіону за секторами економіки відповідно до прогнозно визначених показників їхнього економічного розвитку, макроекономічними показниками, а також створення платникам податків умов для повного декларування та своєчасної сплати належних бюджету платежів.

ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ

Згідно зі ст. 41 Податкового кодексу України надходження до бюджету податків і зборів, інших платежів забезпечується контролюючими органами та органами стягнення, тобто органами фіскальної служби. Згідно зі ст. 2 та 45 Бюджетного кодексу України органи, що контролюють справляння надходжень до бюджету, забезпечують своєчасне та в повному обсязі надходження до державного бюджету податків і зборів (обов'язкових платежів) та інших доходів відповідно до законодавства [2; 3; 5].

З метою реалізації завдань ДФС України щодо контролю надходжень до бюджету податків та інших платежів, які реалізуються, зокрема, через прогнозування платежів, розроблено Концепцію організації діяльності ДФС із прогнозування та забезпечення надходжень до бюджету та єдиного внеску [6] (далі – Концепція).

Нині розрахунок обсягів надходжень платежів до бюджету у ДФС України здійснюється за рахунок щомісячного нарахування сум прогнозних надходжень закріплених індикативних платежів у розмірі податків і зборів за основними напрямками діяльності (індикативних показників).

Індикативний показник доходів – це показник, запроваджений з метою забезпечення комплексного оцінювання та збалансованості усіх джерел потенційно можливих надходжень від відповідних територіальних органів ДФС України [6, 11–15].

Індикативний показник доходів надає оцінку обсягу надходжень за платежами, що закріплені за ДФС України, та резервів надходження до бюджету залежно від показників розвитку економіки відповідної території, визначених за допомогою здійснення аналізу особливостей господарських операцій платників податків на підставі наданої платниками податків електронної звітності, та контрольних індикативних показників надходжень за напрямками роботи структурних підрозділів.

Алгоритм розрахунку індикативного показника доходів залежно від особливостей справляння та адміністрування окремих платежів та відповідні методичні рекомендації розробляються структурними підрозділами ДФС та можуть уточнюватися у разі законодавчих змін щодо відповідних платежів.

Визначення індикативного показника доходів за платежами до загального та спеціального фондів державного та місцевого бюджетів забезпечується органами ДФС України центрального та регіонального рівнів відповідно до повноважень щодо справляння та адміністрування платежів; оподаткування господарюючих суб'єктів – юридичних і фізичних осіб; контролю обігу та оподаткування підакцизних товарів; податкового та митного аудиту; з митних питань; погашення заборгованостей тощо.

Одночасно з розрахунками індикативного показника доходів надаються пропозиції щодо залучення до бюджету резервів сплати закріплених платежів за аналізом даних електронної звітності платників податків, яка може свідчити про наявність у них господарських операцій із суб'єктами господарювання ризикових категорій.

Розрахунок індикативного показника доходів здійснюється у регіональному розрізі окремо за кожним платежем, що контролюються ДФС України: у цілому по регіону та у розрізі платежів, Державної податкової інспекції (ДПІ), СДПІ (Спеціалізованої ДПІ), митниць; з акцизного податку – у розрізі видів підакцизної продукції.

У процесі визначення індикативного показника доходів враховуються оперативні результати заходів, вжитих органами ДФС України відповідно до розпорядчих та нормативних документів, прийнятими з метою поповнення дохідної частини державного бюджету, реалізації заходів з детінізації фінансово-господарської діяльності платників та об'єктів оподаткування, інформація щодо розподілу сплачених сум до бюджету між структурними підрозділами ДФС України.

Тобто у державних фіскальних органах усіх рівнів запроваджено єдині підходи у визначенні прогнозних показників надходжень платежів, посилено взаємодію між

ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ

структурними підрозділами ДФС України як при визначенні бази оподаткування, так і при виконанні індикативних показників доходів, доведених Мінфіном України.

Розрахунок обсягів очікуваних надходжень за платежами у Головному управлінні Державної фіскальної служби (ГУ ДФС) у Чернігівській області здійснюється структурними підрозділами з адміністрування платежів та напрямів роботи.

Складовою таких розрахунків є визначення прогнозу щомісячних надходжень. У розрахунку прогнозу надходжень використовуються:

- інформаційні бази даних органів ДФС (податкові декларації та розрахунки, вантажні митні декларації, інші інформаційні масиви);
- інформація органів держстатистики, казначейства, митної служби;
- прогнозні та фактичні макропоказники соціально-економічного розвитку Чернігівської області.

Під час визначення очікуваних надходжень ураховуються: чинники впливу на обсяги платежів; фінансово-майновий стан та прогноз сплати до бюджету бюджетоутворюючих платників податків області, інших визначальних платників; очікувані надходження за напрямами роботи від результатів контрольно-перевірочної роботи, через погашення податкового боргу; вплив інституціональних змін у податковому законодавстві України за бюджетний рік на стан надходжень платежів.

Тобто у ході розрахунку очікуваних надходжень враховуються показники сплати за відповідні періоди попереднього року, середньомісячні обсяги сплати за минулий та поточний роки (для податків/платежів з квартальною сплатою – окремо у кварталні та неквартальні місяці року), сплата за попередній місяць, очікувані платежі у поточному місяці з урахуванням очікуваного погашення податкового боргу, сплати розстрочених сум податкових зобов'язань та за рахунок контрольно-перевірочної роботи, для податку на прибуток – задекларовані обсяги сплати авансових внесків за податком та очікувані обсяги сплати з відшкодованих сум ПДВ, а також зміна впливу окремих чинників, серед яких: зміна структури платників, економічних показників щодо обсягу платежів (наприклад, зміни обсягів виробництва, експорту та імпорту тощо).

Для запобігання ризиків, пов'язаних з невиконанням індикативних показників, здійснюється аналіз наявних резервів, зокрема за рахунок забезпечення певних темпів зростання нарахованих сум ПДВ обсягам постачання, зростання рівня податкової віддачі, визначення розбіжностей між сумами податкового кредиту та податкових зобов'язань, погашення податкового боргу тощо.

На жаль, у процесі розрахунку очікуваних обсягів надходжень на сьогодні неповною мірою використовуються традиційні та сучасні методи прогнозно-аналітичної роботи: експертних оцінок, балансовий, індексний, нормативний, економіко-математичного моделювання тощо. Такий стан можна пояснити нестабільністю податкового законодавства, що не дозволяє провести співставлення умов надходження фіскальних платежів щодо вироблення певної економіко-математичної моделі, яка була би прийнятною для розрахунків у певному сегменті економічної діяльності. Податкова статистика характеризується обмеженістю часових періодів спостережень. У результаті – сукупність наведених чинників негативно впливає на якість прогнозних показників та оцінювання діяльності ДФС.

Інформаційно-аналітичним підґрунтям діяльності ДФС України із забезпечення поповнення дохідної частини бюджету та єдиного внеску, а також прогнозно-аналітичної роботи (ПАР) є упорядкований державний облік надходження платежів органами Державного казначейства України, зведена звітність ДФС, сформована на підставі наданих платниками податкових та митних декларацій, а також реєстру податкових накладних за ПДВ, єдині методологічні засади обліку, аналізу, прогнозу надходжень до бюджету, інформаційне забезпечення аналітичних робіт.

ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ

Інформаційно-аналітичний супровід органів ДФС України є одним з найважливіших напрямів діяльності щодо забезпечення виконання ними своїх функцій.

Слід підкреслити, що на сьогодні органами ДФС України сформовано цілісну систему інформаційно-аналітичної роботи, спрямованої на підвищення ґрунтовності аналізу господарської діяльності платників податків та оцінювання їхнього потенціалу щодо розрахунків з бюджетом, своєчасне виявлення та оперативне відпрацювання ризиків невиконання визначених показників доходів від впливу законодавчих, економічних або інших факторів. Тому прогнозування податкових надходжень повинно ґрунтуватись на комплексному вивченні усієї аналітичної інформації про платника з інформаційних баз даних ДФС та зовнішніх джерел.

Основний акцент у ПАР – розвиток інформаційних технологій за всіма аспектами діяльності служби. Розширення застосування інформаційних технологій у ПАР сприятиме підвищенню її якісного рівня, формування своєчасних, аргументованих та багатоваріантних управлінських рішень.

Нарощування податкових надходжень державного і місцевих бюджетів є найважливішим завданням сучасних податкових реформ, що додає актуальності питанням дослідження розмірів податкових надходжень до бюджету. Виходячи з цього перед органами фіскальної служби стоїть серйозна проблема ефективного податкового планування податкових надходжень у бюджетну систему України.

При цьому визначення обсягу доходів бюджету, який реально може бути виконаний, потребує оцінювання прогнозу податкових доходів, який повинен бути максимально обґрунтованим та якомога точнішим. Ураховуючи, що від якості прогнозних розрахунків залежить можливість повної і вчасної мобілізації фінансових ресурсів до бюджету, роль прогнозування податкових надходжень істотно посилюється.

Слід зазначити, що протягом 2010–2012 рр. ГУ ДФС у Чернігівській області забезпечено позитивний приріст надходжень до попереднього періоду (рис. 1).

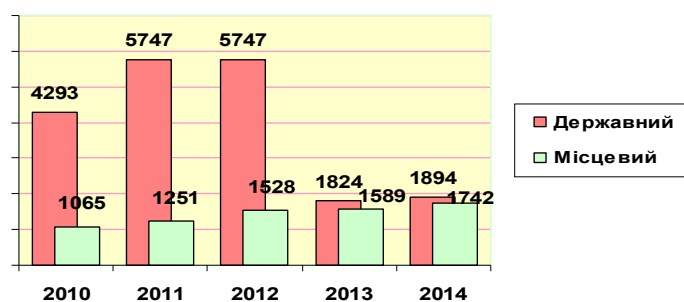

Рис. 1. Динаміка надходжень платежів до бюджетів у 2010–2014 рр., млн грн

Що стосується різкого зниження збору в 2013 році, то значна втрата бази оподаткування відбулась у зв'язку з переходом на податковий облік до Центрального офісу з обслуговування великих платників податків (м. Київ) платника ПрАТ ТК «В.А.Т. – Прилуки», яким у 2012 році до загального фонду Державного бюджету було сплачено 3806 млн грн, або 66,2 % загальнообласного обсягу.

Основними бюджетотворюючими податками області є: платежі за користування надрами (53 %); податок на додану вартість (17–25 % надходжень держбюджету); податок на прибуток (від 6 до 15 % надходжень); акцизний податок (у 2012 становив до 54 % держбюджету – по «В.А.Т. Прилуки» надійшло 3043,4 млн грн, або 99,9 % у загальній сумі); рентна плата (18–28 %). Надходження до зведеного бюджету за зазначеними податками та платежами становлять до 90 % загальної суми надходжень.

Діяльність Державної фіскальної служби із прогнозування доходів та забезпечення надходжень до бюджету здійснюється на основі: Бюджетного, Податкового та Митного

ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ

кодексів України, законів про Державний бюджет України (ДБ) на відповідний бюджетний рік та інших нормативно-правових актів.

Структура надходжень до зведеного бюджету в 2014 році наведена на рис. 2.

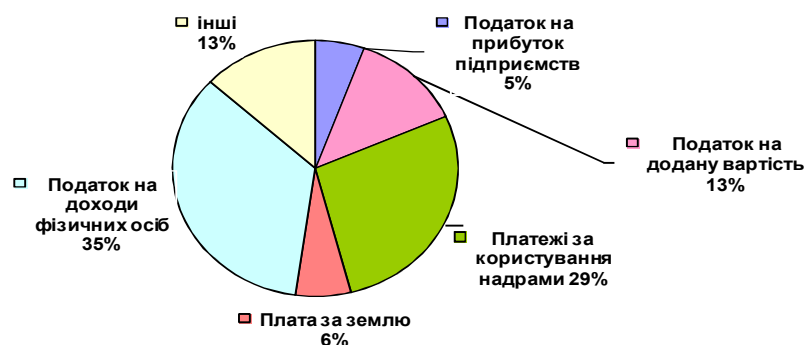

Рис. 2. Структура надходжень до зведеного бюджету в 2014 році

У межах Програми Кабінету Міністрів України «Відновлення України» внесено зміни до Податкового та Бюджетного кодексів України та інших нормативних актів. Так, з 1 січня 2014 р. набули чинності зміни до Податкового кодексу України, зокрема, кількість податків зменшилась з 22 до 9: податок на прибуток, податок на доходи фізичних осіб, податок на додану вартість, акцизний податок, рентна плата, екологічний податок та мито, а також місцеві податки: податок на майно та єдиний податок. Залишилися місцеві збори – за місця для паркування транспортних засобів та туристичний. Окремі платежі, які справлялися у минулому році, трансформовано в інші (табл.).

Таблиця

Головні напрями скорочення кількості податків

Перелік податків до 01.01.2015	Перелік податків, що трансформувались з 01.01.2015
Акцизний податок	Акцизний податок
Екологічний податок (з палива)	
Збір у вигляді цільової надбавки до діючого тарифу на електричну та теплову енергію	
Збір за першу реєстрацію транспортного засобу	Рентна плата
Плата за користування надрами	
Збір за користування радіочастотним ресурсом	
Збір за спеціальне використання лісових ресурсів	
Збір за спеціальне використання води	Податок на майно
Податок на нерухоме майно	
Плата за землю	
Транспортний податок	Єдиний податок
Єдиний податок	
Фіксований сільськогосподарський податок	

Зокрема:

- до складу податку на майно увійшли: податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, плата за землю та транспортний податок;

- рентна плата за користування надрами, збір за спеціальне використання води, збір за спеціальне використання лісових ресурсів, збір за користування радіочастотним ресурсом України є складовими рентної плати.

Також з 1 січня 2015 року відмінено збір за першу реєстрацію транспортного засобу та скасовано збір за торгові патенти.

ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ

Не буде більше справлятися збір на розвиток виноградарства, садівництва і хмелярства. Водночас запроваджено акцизний податок з реалізації через роздрібну торговельну мережу алкогольних напоїв, тютюнових виробів, пива та палива.

Зазнала змін система оподаткування, обліку та звітності (єдиний податок). Замість шести груп платників єдиного податку відтепер діятиме чотири. Попередні ставки податку для 3–6 груп, які дорівнювали 3 %, 5 % та 7 % замінено на 2 % та 4 %.

З 17 січня 2015 р. набув чинності Закон України «Про застосування податкового компромісу». Держава пробачає платникам раніше недоплачені податки за відносно невелику компенсаційну плату в сумі лише 5 % від обсягів занижених податкових зобов'язань, тоді як решта 95 % вважатимуться погашеними.

Враховуючи зміни податкового законодавства, у 2015 році по Чернігівській області очікується отримати додаткові надходження у розмірі 84 млн грн.

Так, виходячи з тенденцій у галузях економіки, динаміки розвитку бюджетоформуючих платників, міграції суб'єктів господарювання, а також факторів впливу законодавчих змін на надходження, прогнозується забезпечити до загального фонду Державного бюджету України у 2015 році близько 2,4 млрд грн. Рівень 2014 р. планується витримати на 130 %, приріст надходжень до 2014 року – 0,6 млрд грн (рис. 3).

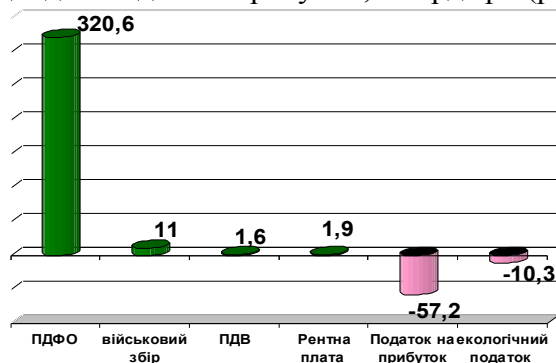

Рис. 3. Ресурс державного бюджету залежно від змін податкового законодавства

З 01.01.2015 року до доходів державного бюджету належить податок на доходи фізичних осіб, що сплачується згідно з ПКУ у розмірі 25 % на відповідній території (п. 2 ст. 29 БК України). Відповідно надходження до державного бюджету у 2015 році обраховуються на рівні 340 млн грн.

Сума військового збору від доходів у формі заробітної плати, інших заохочувальних та компенсаційних виплат становитиме 100 млн грн. Плануються додаткові надходження від змін законодавства, а саме: від оподаткування доходів, грошового забезпечення військовослужбовців – 9 млн грн; від оподаткування операцій з оренди, виплат дивідендів та роялті, пенсій, додаткових благ тощо – в сумі 2 млн грн. Тобто очікувані надходження військового збору обраховуються на рівні 118 млн грн. Складові надходжень представлені на рис. 4.

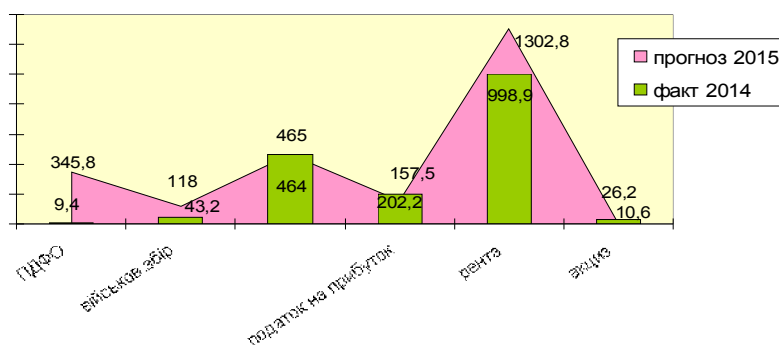

Рис. 4. Очікувана динаміка показників за складовими бюджету, млн грн

ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ

З урахуванням прогнозних макропоказників економічного і соціального розвитку Чернігівської області на 2015 рік та додаткових надходжень від можливого застосування податкового компромісу (на рівні 1,6 млн грн), очікувані показники збору податку на додану вартість на 2015 рік прогнозується в сумі 465 млн грн (що фактично на рівні 2014 року).

На 2015 рік прогнозується сплата рентної плати в сумі 1300 млн грн, у т. ч.: за спеціальне використання лісових ресурсів – 25 млн грн; за спеціальне використання води – 8 млн грн; за користування радіочастотним ресурсом – 0,2 млн грн (до 2014 року приріст надходжень на 7 %); за користування надрами для видобування нафти – 860 млн грн (що на 1,4 % менше за показника 2014 року), природного газу – 380 млн грн (у 3,6 рази більше за 2014 рік), газового конденсату – 20 млн грн (на 9 % менше за показник 2014 року); видобування корисних копалин загальнодержавного значення – 6,8 млн грн. Від змін законодавства щодо зарахування надходжень з цього платежу в розмірі 75 % до державного бюджету (на відміну від 50 % – у 2014 році) очікувані додаткові надходження – 1,1 млн грн.

Надходження податку на прибуток у 2014 році до загального фонду державного бюджету становили 202,2 млн грн. У 2015 році на стан надходжень податку на прибуток негативний вплив матимуть такі фактори: міграція платників – втрати 3,9 млн грн; перехід з 01.01.2015 року на спрощену систему оподаткування – втрати 0,9 млн грн; ліквідація суб'єктів господарювання – втрати 0,6 млн грн; зарахування 10 % до обласних бюджетів – втрати 17,4 млн грн. Додаткові надходження у разі застосування компромісу по податку на прибуток становитимуть 0,7 млн грн. Таким чином, до Державного бюджету України у 2015 році прогнозується надходжень податку на прибуток – 157 млн грн.

Прогноз надходжень акцизного податку з вироблених в Україні товарів обраховується на рівні 10,6 млн грн, що в 2,5 рази менше порівняно з показниками 2014 року. (ПрАТ «ЧЛГЗ Чернігівська горілка» (99,7 % надходжень) тимчасово призупинило виробництво).

Прогноз надходжень екологічного податку внаслідок змін у законодавстві розраховуються на рівні 10,3 млн грн.

Очікується, що доходи місцевих бюджетів у 2015 році становитимуть 1550 млн грн (88 % надходжень минулого року).

Формування прогнозу до місцевих бюджетів здійснювалось з урахуванням законодавчих змін, зокрема:

- скасування місцевих зборів, а саме збору за провадження деяких видів підприємницької діяльності (втрати – 16,6 млн грн), за першу реєстрацію транспортних засобів (втрати – 4,2 млн грн);
- встановлення нових нормативів відрахувань податку на доходи фізичних осіб (недоотримання 25 % – втрати 330,6 млн грн, перевищення ставки 20% додаткові надходження +18 млн грн);
- зміни ставки податку для об'єктів житлової та/або нежитлової нерухомості, що перебувають у власності фізичних та юридичних осіб (додаткові надходження +7,5 млн грн);
- закріплення за обласним бюджетом 10 % податку на прибуток підприємств приватного сектору економіки (додаткові надходження +17,5 млн грн);
- запровадження: акцизного податку (додаткові надходження +92 млн грн) та транспортного податку (додаткові надходження +2,1 млн грн);
- розширення бази оподаткування податку на нерухомість за рахунок включення до оподаткування цим податком комерційного (нежитлового) майна (додаткові надходження +11,5 млн грн);

ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ

– зміни до розподілу коштів екологічного податку з урахуванням зарахування до ДБ 20 %, а до МБ 80 % (додаткові надходження +13,5 млн грн).

Як бачимо, додаткові надходження від запровадження законодавчих змін не перекривають втрат місцевих бюджетів 25 % податку на доходи фізичних осіб.

Таким чином, проведений розрахунок дозволяє, враховуючи вплив зовнішніх та внутрішніх чинників, отримати максимально адекватні очікувані показники податкових надходжень до зведеного бюджету на 2015 рік по Чернігівській області на рівні 110,5 % минулого року (рис. 5).

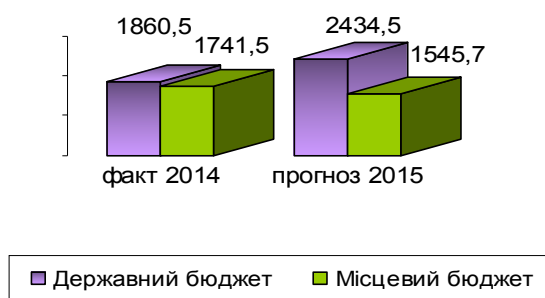

Рис. 5. Прогнозний обсяг збору платежів по ГУ ДФС у Чернігівській області, млн грн

Слід зазначити, що особливості Чернігівської області полягають у тому, що мінерально-сировинний потенціал регіону на 63 % складається з паливно-енергетичних корисних копалин (нафта, газ, конденсат).

Незважаючи на тенденції щодо системного скорочення обсягів видобутків нафти, природного газу та газового конденсату з родовищ області через їх виснаження та обводнення, оскільки розробка родовищ проводиться з 60-х років минулого століття, суттєвого зниження ціни на нафту, яка склалась на сьогодні, несплати основним бюджетоформуючим платником області ПАТ «Укрнафта» своїх зобов'язань, прогнозні надходження рентної плати за користування надрами у 2015 році залишаться домінуючими. Крім рентної плати, питома вага якої у формуванні бюджету по області на 2015 рік становитиме 54 %, домінуючими за платежами загального фонду державного бюджету залишаються податок на додану вартість та податок на прибуток.

Висновки і пропозиції. Прогнозно-аналітична діяльність фіскальних органів в умовах нестабільності податкового законодавства, поглиблення кризи, спаду економіки, зростання соціальної напруженості та недосконалого методичного супроводу податкового адміністрування набуває особливого значення у питаннях забезпечення фіскальних надходжень до Державного бюджету України. Для підвищення точності прогнозування обсягів збору фіскальних платежів та отримання планових сум доходів до ДБ недостатньо знати очікуваний розмір ВВП, розрахунок рівня попереднього планування, динаміки та структури прогнозних обсягів збору. Методи прогнозування слід розширити економіко-математичними та експертними оцінками у тій складовій розрахунку, де економічний зміст моделі оподаткування якомога повніше враховував би чинники інституціонального, інноваційного, соціально-економічного, політичного характеру на різних рівнях бюджетно-податкової системи України.

Базовим принципом удосконалення адміністрування податків мають стати партнерські відносини між контролюючими органами та платниками податків, в основу якого покладено покращення інституціональних норм бізнес-середовища та державного менеджменту в напрямку зниження рівня податків та їх диференціація (за ставками ПДВ), посилення взаємної відповідальності, адекватного визначення прожиткового кошику та прожиткового мінімуму, удосконалення обліку платників податків та децентралізація

ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ

податкових надходжень, впровадження новітніх технологій щодо автоматизації податкового адміністрування, як наслідок – підвищення податкової культури.

Список використаних джерел

1. *Бюджетний кодекс України* від 08.07.2010 № 2456–VI.
2. *Податковий кодекс України* від 02.12.2010 року № 2755–VI (із змінами та доповненнями) [Електронний ресурс]. – Режим доступу до матеріалів : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/2755-17>.
3. *Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо податкової реформи* : Закон України від 28.12.14 № 71–VIII.
4. *Про внесення змін до Бюджетного кодексу України щодо реформи міжбюджетних відносин* : Закон України від 28.12.14 № 79–VIII.
5. *Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо особливостей уточнення податкових зобов'язань з податку на прибуток підприємств та податку на додану вартість у разі застосування податкового компромісу* : Закон України від 25.12.14 № 63–VIII.
6. *Про затвердження Концепції наукового забезпечення державного управління у податково-митній сфері* : Наказ ДФС України від 17.04.2015 № 281.
7. *Про затвердження Регламенту Міністерства доходів і зборів України* : Наказ Міністерства доходів і зборів України від 12.04.2013 № 40.
8. *Падалка В. М.* Економетричне прогнозування бюджетних надходжень / В. М. Падалка, Н. І. Красноступ, В. І. Крапивка // *Фінанси України*. – 2002. – № 10. – С. 89–99.
9. *Карамішев Д. В.* Сутність методів державного прогнозування соціально-економічного розвитку в умовах інноваційних перетворень суспільства / Д. В. Карамішев, А. О. Дегтяр // *Держава та регіони. Серія: Державне управління*. – 2006. – № 3. – С. 48–52.
10. *Четыркин Е. М.* Статистические методы прогнозирования / Е. М. Четыркин. – М. : Статистика, 1997. – 200 с.
11. *Павлюк К.* Формування доходів місцевих бюджетів / К. Павлюк // *Фінанси України*. – 2006. – № 4. – С. 24–37.
12. *Буряченко А. Є.* Підвищення ефективності податкового контролю за допомогою активізації непрямих методів визначення податкових зобов'язань [Електронний ресурс] / А. Є. Буряченко, А. А. Славкова // *Фінанси, облік і аудит*. – 2011. – Вип. 18. – С. 34–53. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Foa_2011_18_6.pdf.
13. *Крисоватий А. І.* Адміністрування податків в Україні: організація та напрями трансформації : монографія / А. І. Крисоватий, Т. Л. Томнюк. – Тернопіль : ВПЦ, «Економічна думка ТНЕУ», 2012. – 212 с.
14. *Майбуров И. А.* Реформирование налоговых систем. Теория, методология и практика : монографія / [под ред. И. А. Майбурова, Ю. Б. Иванова]. – К. : Кондор, 2011. – 352 с.
15. *Турбулентность налоговых реформ* / [С. И. Юрий, А. И. Крисоватый, И. А. Майбуров, Т. В. Кошук]. – К. : Знання, 2011. – 382 с.
16. *Про методики прогнозування показників надходжень до бюджету* : Наказ Міністерства фінансів України від 24.12.2010 р. № 1646.
17. *Про затвердження Методики прогнозування надходжень податку на додану вартість* : Наказ Міністерства фінансів України, Міністерства економіки та з європейської інтеграції України, Державної податкової адміністрації України, Державної митної служби України від 31.08.2004 р. № 545/315/502/637.